

ДЕНИС ХАРЧУК
Науковий керівник:
к.е.н., ст. викладач Клімова І.О.
ЖДУ ім. Івана Франка

СУЧАСНИЙ СТАН СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

В сучасних умовах процес регіоналізації економічного та соціального розвитку набув характеру загальної тенденції, що відбиває закономірності демократизації всіх сфер життя суспільства. Проходячи одночасно з реформуванням та іншими перетвореннями в економіці та державі, він виявився активізований процесами децентралізації управління, переданням місцевим органам влади у регіони певних повноважень і відповідальності за їх діяльність, що істотно розширює соціально-економічний та державний статус окремих територій. Цими явищами пояснюється системний характер регіоналізації в Україні, зумовлений також лібералізацією всіх сторін життєдіяльності країни та регіонів в ході трансформації моделі нашого суспільства: від командно-адміністративної до соціально орієнтованої ринкової економіки.

Регіон – це складна соціально-економічна система. Від ефективного функціонування регіонів залежить рівень економічного та соціального розвитку країни в цілому, адже саме на регіональному рівні досягаються результати, які є вирішальними для позитивних соціальних та економічних зрушень у державі, досягнення яких значною мірою забезпечується саме завдяки ефективному державному регулюванню [1].

Соціально-економічний розвиток – складний та суперечливий процес, у якому взаємодіють позитивні і негативні фактори, а періоди прогресу змінюються періодами регресу. Комплексний економічний і соціальний розвиток – це процес, спрямований на раціональне використання місцевих природних і трудових ресурсів, ефективний розвиток економічного потенціалу певної території при науково-обґрунтованій спеціалізації її господарства і, одночасно, на розвиток соціальної інфраструктури, сфери послуг для населення, виробництво товарів народного споживання, забезпечення охорони навколишнього середовища.

Соціально-економічні процеси та тенденції у регіонах формуються на основі загальноекономічних тенденцій у державі з урахуванням регіональних особливостей. Відповідно до динаміки соціально-економічного розвитку регіонів виокремлюють наступні основні етапи:

– перший етап – це період загальноекономічної кризи, який розпочався на початку 1990-х рр. і тривав до 2000р.;

– другий етап – період економічного зростання, який тривав з 2000р. до 2008р.;

– третій етап пов'язаний з впливом світової фінансової кризи 2008 р. і триває досі[2].

Процес соціально-економічного розвитку включає три найважливіші складові: підвищення доходів, поліпшення здоров'я населення і підвищення рівня його освіти; створення умов, сприяючих зростанню самоповаги людей у результаті формування соціальної, політичної, економічної і інституційної систем, орієнтованих на пошану людської гідності; збільшення свободи людей, зокрема їх економічної свободи.

При цьому, на рівні регіону необхідно розглядати такі критерії й відповідні показники соціально-економічного розвитку: ВВП або ВВП і темпи зростання цих показників; середній рівень доходів населення і ступінь їх диференціації; тривалість життя, рівень фізичного і психічного здоров'я людей; рівень освіти; рівень споживання матеріальних благ і послуг, забезпеченість домашніх господарств товарами тривалого користування; рівень охорони здоров'я; стан навколишнього середовища; розвиток малого бізнесу; збагачення культурного життя людей [5].

Характерною особливістю аналізу проблем соціально-економічного розвитку на регіональному рівні є те, що він здійснюється в умовах обмеженої інформації про характеристики об'єктів, так або інакше пов'язаних з існуванням проблеми та її вирішенням. Тому більшість кількісних оцінок, що описують структуру проблеми соціально-економічного розвитку і шляху її рішення, носитимуть експертний оцінний характер.

Основні проблеми, що пов'язані з соціально-економічним розвитком регіонів, класифікують також за такими ознаками: генезисом, тобто за особливостями виникнення чи зародження; місцем виникнення чи зародження; тривалістю існування до початку пом'якшення чи нейтралізації; обсягом коштів, які необхідні для їх нейтралізації чи вирішення; найважливішими ознаками (суспільно-політичні, соціально-економічні, організаційно-правові, екологічні тощо); диспропорціями, що вони породжують [4].

Серед проблем, які істотно впливають на соціально-економічний розвиток регіонів, є соціально-політичні, що особливо загострюються в період президентських чи парламентських виборів. Протистояння різних політичних угруповань відволікає велику кількість управлінських кадрів від практичної діяльності з економічного розвитку як країни, так і регіонів. До суспільнополітичних проблем належать також і проблеми подальшого вдосконалення законодавчо-нормативного поля, оскільки через не розроблені механізми узгодження дій на різних рівнях управління існує дисбаланс між розподілом капіталів та підтримкою намагань регіонів вирішувати свої нагальні проблеми. Розроблення і затвердження урядом низки державних середньо та довгострокових програм соціально-економічного розвитку повинне бути спрямованим, у першу чергу, на вирішення найгостріших проблем регіонів.

Слід також зазначити, що наявність значних регіональних соціально-економічних диспропорцій перешкоджає здійсненню єдиної економічної та соціальної політики; не дозволяє використати переваги територіального поділу, спеціалізації та кооперування праці; збільшує загрози регіональних криз, дезінтеграції національної і економіки; не сприяє формуванню загальнодержавного ринку товарів і послуг; не дозволяє повною мірою використовувати потенціал міжрегіонального та прикордонного співробітництва тощо. Таким чином, для забезпечення соціально-економічного саморозвитку регіонів необхідним є дотримання принципу субсидіарності, що передбачає передачу функцій від центральних органів влади на місця відповідно до можливості їх більш ефективного виконання та оптимального фінансового забезпечення[3].

Отже, на поточному етапі розвитку нашої країні притаманно існування глибоких диспропорцій у соціально-економічному та культурно-духовному розвитку регіонів, що ускладнює проведення ефективної політики соціально-економічних перетворень, гальмує формування внутрішнього ринку товарів і послуг, загострює регіональні кризи, підвищує дезінтеграцію національної економіки та диференціацію соціуму. Тому, враховуючи вище наведене, Україні необхідна регіональна соціально-економічна політика, яка б, стримуючи монополію бізнес-еліти, була здатною вирішувати нагальні питання кожного з регіонів.

Список використаних джерел:

1. Благун І. С. Аналіз підходів до формування концепцій регіонального розвитку / І. С. Благун, Л. І. Дмитришин, І. М. Романків // Вісник Прикарпатського університету. Серія «Економіка». – Івано-Франківськ : Плай, 2012. – Вип. 9. – С. 130 – 134.
2. Дмитришин Л.І. Моделювання соціально-економічного розвитку регіону в ринкових умовах / І.С. Благун, Л.І. Дмитришин // Макроекономічна політика в Україні: проблеми науки та практики: [монографія]. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007. – 352 с.
3. Геєць В. М. Структурні зміни та економічний розвиток України : монографія / В. М. Геєць, Л. В. Шинкарук, Т. І. Артьомова. – К. : Ін-т економіки та прогнозув., 2011. – 696 с.
4. Галушак В.Л. Організаційно-економічні засади формування та реалізації політики розвитку проблемних регіонів : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд.

економічних наук: спец. 08.10.01 – «Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка»:
/ В.Л. Галушак – Полтава, 2006.– 22 с.

5. Дмитришин Л.І. Аналіз регіональної системи в контексті її сталого розвитку / Л.І. Дмитришин, У.І. Гусениця // Сталій розвиток економіки. – Хмельницький, 2012. – № 7(17). – С. 154-159.